

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Філологічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-
педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ
З ПРИРОДНИЧИМ ТА СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**

Ступінь бакалавра
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Освітньо-професійна програма Логопедія. Спеціальна психологія

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Білюк Олена Геннадіївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спеціальної освіти.

РЕЦЕНЗЕНТ: Соломка Ірина Анатоліївна, директор комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр № 1» Миколаївської міської ради, член президії ГО «Асоціація практикуючих логопедів України»

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Вікторія КИСЛИЧЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року № 12

Голова навчально-методичної комісії (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2024 року № 11

Голова навчально-методичної комісії (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація. У програмі обґрунтовано процес формування у студентів професійної компетенції в галузі методики природознавства та суспільствознавства в спеціальній (корекційній) школі VIII виду для дітей з ТПМ. Значна увага в програмі приділена висвітленню сутності поняття «Спеціально-методична професійна компетентність вчителя-логопеда у сфері інклюзивного навчання» і необхідні навички та вміння асистента, вчителя, вихователя щодо визначення сутності соціальних проблем та розглядаються механізми вироблення, прийняття та реалізації нових педагогічних систем освіти для осіб з особливими потребами.

Ключові слова: компетентнісний підхід, загальні і фахові спеціально методичні компетентності, вчитель-логопед, інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами

Abstract. The relevance of development of educational programs for preparing of future teacher-speech therapists on competency-based approach is stated in the program; methods of natural science and suspension knowledge identified a pressing social need in correctional education specialists, capable of performing in a professional manner different activities as in terms of special educational institutions, and in a general area. Much attention is paid to the nature of the concept of "professional competence of teacher-speech therapists in inclusive education" as an integrated personality trait of future teacher-speech therapists.

Keywords: specially methodical competences. competence approach, general and professional competence, teacherspeech therapists, inclusive education, children with psychophysical development disorders.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Спеціальна методика ознайомлення із природнім та суспільним довкіллям дітей із тяжкими порушеннями мовлення» складена відповідно до Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Напрямок підготовки: 016 Спеціальна освіта (Логопедія. Спеціальна психологія)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є мовленнєва та навчально-мовленнєва діяльність дитини дошкільного та шкільного віку з ТПМ.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна, спеціальна педагогіка, історія спеціальної і загальної педагогіки, психологія, фонетика, лексикологія, фразеологія, анатомія, інтелектуальні порушення у дітей, логопедія, дошкільна лінгводидактика.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Мета засвоєння дисципліни: сформувати у студентів професійні компетенції в галузі методики ознайомлення з природничим та суспільним довкіллям у спеціальній (корекційній) школі VIII виду для дітей з ТПМ. Майбутній фахівець має оволодіти прийомами і методами педагогічної роботи, спрямованою передусім на усунення та послаблення у дітей з порушеннями розвитку психофізичних недоліків, формування у них позитивних особистісних якостей.

1.2. Завдання вивчення дисципліни:

методичні: полягають у формуванні знань у студентів із теоретичних питань спеціальної методики ознайомлення з природничим та суспільним довкіллям, культури методичного мислення; **пізнавальні:** в ознайомленні з комплексом знань про спеціальну методику ознайомлення з природничим та суспільним довкіллям, зі змістом програми з природознавства, із здійсненням процесу навчання відповідно до освітньої програми, з реалізацією особистісно-орієнтованого підходу до освіти та розвитку дітей; **практичні визначають:** формування вміння розробки і реалізації на практиці конспектів уроків природознавства; удосконалення умінь і навичок аргументованого обґрунтування практичного використання теоретичних положень спеціальної методики ознайомлення з природничим та суспільним довкіллям в школі для дітей з важкими порушеннями мови.

1.3. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання:

ПРН1. Застосовувати отримані знання в галузі спеціальної та інклюзивної освіти при вирішенні навчально-виховних та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій; **ПРН5.** Сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності; **ПРН6.** Організувати колектив дітей з порушеннями психофізичного розвитку та інтегрованого колективу; **ПРН7.** Здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу; **ПРН13.** Застосовувати найновіші досягнення в спеціальній освіті, здійснювати науково-дослідницьку та методичну діяльність;

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти оволодівають компетентностями:

1.3.1. Загальнопредметні використовувати:

ЗК-1. Особистісні: **ЗК-1.2. Морально-етична компетентність.** Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи), (знання основних моральних норм, етичних та етикетних правил; досвід дотримання набутих моральних норм, етичних та етикетних правил у власній повсякденній і професійній діяльності). **ЗК-3.4. Інформаційно-комунікаційна (відповідно нозології).** Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій, невербальних засобів комунікації з

урахуванням психофізичного порушення дитини задля розв'язання абілітаційних, корекційних, реабілітаційних і комунікативно-мовленнєвих задач у професійній діяльності фахівця-дефектолога, вихователя, асистента вчителя й у повсякденному житті.

1.3.2. Фахові СК.-1 Теоретико-методологічна. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з обмеженими психофізичними можливостями; здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності.

СК.-4 Проектувальна (загальна та з урахуванням нозологій). Здатність до застосування знань основних видів і технологічних підходів до планування власної професійно-корекційної діяльності відповідно до порушень психофізичного розвитку та з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей особи; вміння здійснювати поточне планування, визначати умови його практичної реалізації, вміння планувати, організовувати і результативно здійснювати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх та спеціальних закладах освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного та шкільного віку.

Курс базується на основі знань засвоєних раніше нормативних дисциплін спеціальності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредитів ECTS.

Мова викладання – українська.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Завдання, зміст і методи ознайомлення з предметами та явищами оточуючого світу.

Тема 2. Організація роботи у спеціальному дошкільному закладі.

Тема 3. Методика ознайомлення дітей з ТПМ з предметним світом, створеним

Тема 4. Методика ознайомлення дітей з ТПМ з явищами соціального життя.

Тема 5. Формування у дітей первинних уявлень про себе, свій стан в суспільстві.

Тема 6. Ознайомлення розумово відсталих дошкільнят з трудовою діяльністю дорослих і її суспільною значимістю.

Тема 7. Ознайомлення дітей з ТПМ з природою.

Тема 8. Формування уявлень про сезонні зміни в природі.

Тема 9. Оптимальна динаміка заняття, поступове зростання складності виконуваних завдань; оптимальне співвідношення репродуктивних і творчих завдань; індивідуальний підхід до дітей з ТПМ, урахування їхнього рівня підготовки й інтересів; визначення ролі дорослого в процесі педагогічного спілкування (консультант, помічник, порадник).

3. Рекомендована література

Базова

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій ДК 003:2010» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kodeksy.com.ua/buh/kp.htm> <http://moodle.mnu.mk.ua>
3. ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ <https://mon.gov.ua/ua>
4. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
5. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
6. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» Програма розвитку дитини дошкільного віку / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 264 с.

7. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богуш / Дошкільне виховання. – 2016. – № 7.
8. Блеч Г.О. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма ознайомлення з навколишнім, методичні рекомендації, дидактичні матеріали) / О.Г.Блеч. –К.: 2012 - 96с.
9. 3. Богуславская З.М., Смирнова О.Е. - Развивающие игры для детей младшего дошкольного возраста. М.: Просвещение, 1991.
10. 4. Богуш А.М. та інші. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі. К.: Вища-школа, 1992.
11. Виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільного віку: Проект програми. К., 1996.
12. Білан О.І. Мовленнєвий розвиток. Середній дошкільний вік. Навчально-методичний посібник. – Львів: ЛОІППО, 2015. – 88 с.
13. Білан О.І. Навчання розповідання з використанням наочності / О. І. Білан. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 128 с.
14. Білан О.І. Організація роботи і планування з навчання дошкільників розповідання засобами ілюстрації. / О. І. Білан. – Львів, 2003.
15. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Програма та методичні рекомендації. – Харків: «Ранок», 2011. – 112с.
16. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.
17. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. А.М. Богуш / 2017 /Дошкільне виховання. – 2016. – № 7.
18. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку / А. М. Богуш. – К. : Видавничий дім «Слово», 2004. – 344 с.
19. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і практика / А. М. Богуш. – Запоріжжя, 2000.
20. Марченко І.І. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навч. посіб. — К. : Слово, 2010. — 285
21. Марченко І.С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). – Вид 3-тє, перер. та доп. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2015. – 312с.
22. Питерси М. Маленькие ступеньки. Кн.6. Восприятие речи. Программа ранней педагогической помощи детям с отклонениями в развитии. МО. / Пер. с англ.М.: Ассоциация Даун Синдром, 2001. - 112 с.
23. Рібцун Ю.В.Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-методичний комплекс / Ю.В.Рібцун. – К. : Освіта України, 2011. 292 с.
24. Савінова Н.В., Стельмах Н.В., Серета І.В. Корекційно-виховна діяльність педагога у сучасних закладах освіти/ монографія/ Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с. 7. Савінова Н.В., Стельмах Н.В. Серета І.В., Кисличенко В.А. Білюк О.Г., Берегова М.І., Борулько Д.М., Іванова Т.М. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів/ монографія/ Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с
25. Спеціальна методика розвитку мовлення та початкового навчання мови дітей із тяжкими порушеннями мовлення: (Частина I) Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» / Н.В.Савінова, О.Г.Білюк, М.І.Берегова. – Миколаїв : Іліон, 2021. – 150 с/ ISBN 978-617-534-633-4
26. Спеціальна методика формування елементарних математичних уявлень (Частина I) для змішаних форм навчання: навчально-методичний посібник / Н. Савінова, О. Білюк, В. Кисличенко. – Миколаїв : Іліон, 2021. – 136 с / ISBN 978-617-534-664-8
27. Спеціальна методика розвитку мовлення та початкового навчання мови дітей із тяжкими порушеннями мовлення: (Частина II) Навчально-методичний посібник для студентів

- спеціальності 016 «Спеціальна освіта» / Н.В. Савінова, О.Г. Білюк, М.І. Берегова. – Миколаїв : Іліон, 2022. – 150 с / ISBN 978-617-534-633-5
28. Спеціальна методика формування елементарних математичних уявлень (Частина II) для змішаних форм навчання: навчально-методичний посібник / Н. Савінова, О. Білюк, В. Кисличенко. – Миколаїв : Іліон, 2022. – 200 с / ISBN 978-617-534-664-9
 29. Сікарчук Н.Д. Словникова робота, як напрям розвитку мовлення у дітей з моторною алалією // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. “Корекційна педагогіка та спеціальна психологія”: зб. Наук. Праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – Вип.14. – С.144-146.
 30. Сучасна українська літературна мова / за ред. М.Я.Плющ. – 2 вид. – К.: Вища школа, 2000.
 31. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ. – К.: Актуальна освіта, 2007. – 119с.
 32. Шеремет М.К. Логопедія Підручник, третє видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К.Шеремет. – К.: Слово, 2014. – 672 с.
 33. Шеремет М.К. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі: Навчально- Навчально-методичний посібник. М.К. Шеремет, Н.Г. Пахомова - К.: Знання, 2009. – 250 с.

Допоміжна література

34. Проектування і розвиток професійно успішної особистості в умовах освітньо-виховного середовища університету : монографія / за заг. ред. В.Д.Будака. – Миколаїв : Іліон, 2017. – С.155-169. ISBN 978-617-534-405-7 Колективна монографія
35. Вікова та педагогічна психологія (Модуль : Психологічні особливості роботи з важковиховуваними дітьми (для тих, хто працює з важковиховуваними дітьми і неблагополучними родинами)): Навчально-методичний посібник. – Миколаїв: Видавництво «Арнекс», 2017. – 254 с. Колектив авторів: Литвиненко І.С., Прасол Д.В., Білюк О.Г., Чугуєва І.Є., Шапошникова Ю.Г., Кузнецова С.В.
36. Вікова та педагогічна психологія (Модуль : Ситуації в житті дітей молодшого шкільного віку). Програма «Знаю і Розумію» практичний матеріал надання психологічної допомоги молодшим школярам, які знаходяться в складних життєвих ситуаціях, або пережили психотравмуючі ситуації. Практичний посібник. – Миколаїв: Видавництво «Арнекс», 2017. – 384 с. Колектив авторів: Литвиненко І.С., Прасол Д.В., Чугуєва І.Є., Білюк О.Г., Шапошникова Ю.Г., Кузнецова С.В., Рєпка А.О.
37. Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів / монографія / за заг. ред. Н.В.Савінової. – Миколаїв : Іліон, 2020. 201 с.
38. Компетентнісно зорієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальної та інклюзивної освіти : монографія / Н. В. Савінова, І. В. Серєда, В.А. Кисличенко та ін. Миколаїв. – Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2022. – 188 с. ISBN 978-617-729-086-4

4. Інформаційні ресурси

1. http://mbttc.mtuci2.com	7. http://www.asha.org
2. http://library.auca.kg	8. http://www.aacap.org
3. http://www.bj.pu.com	9. http://www.dec-sped.org
4. http://www.edu.com	10. http://www.downsideup.org
5. http://www.e-teaching.ru	11. http://www.logoped.org
6. http://www.ict.edu.com	12. http://logoburg.nm.com

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен

6. Засоби діагностики успішності навчання: КР, тести, індивідуальні завдання.